

**Тітаренко Г.Б.**

*докторант,*

*Національний університет державної податкової служби України*

## **КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Питанням державної підтримки, пошуку джерел інвестиційних ресурсів, інформаційному забезпеченню розробки та впровадження інноваційних проектів присвячено праці С. Володіна, А. Гайдучького, О. Дація, Л. Дейнеко, І. Драган, С. Захаріна, О. Іванченка, М. Корецького, М. Маліка, Л. Мармуль, О. Петухової, Г. Підлісецького, М. Садикова, В. Юрчишина.

Проте, незважаючи на цінність проведених досліджень, нерозв'язаною залишається проблема формування і розвитку національної інноваційної системи України, пов'язана з відсутністю теоретико-методологічної основи державної інноваційної політики, яка повинна базуватися на засадах комплексності, результативності взаємодії окремих її складових. Невизначеним залишається питання щодо обґрунтованої на державному рівні моделі інноваційного розвитку країни та активізації ролі національної інноваційної системи у цьому процесі як ефективної інституціональної структури управління інноваційним процесом в економіці країни на всіх його стадіях, що забезпечує інтереси розробників, виробників і споживачів інноваційних продуктів.

Потребує поглибленого визначення проблема інституціональних особливостей національної інноваційної системи в контексті інноваційного потенціалу держави, розвитку підприємницького середовища і середовища генерації знань для розвитку інновацій.

Концептуальна система розвитку НІС в Україні – це система, яка побудована в логічній послідовності й пов'язана смисловою єдністю різноманітною сукупністю категорій, істотних для формування системи розвитку інноваційної системи.

Проте, суб'єктивно вибраного набору якісних характеристик недостатньо для відображення системної сутності інноваційної системності. Для того, щоб вибраний суб'єктивно набір характеристик і ознак відповідав вимогам системності, його необхідно поєднати з об'єктивним процесом формування їх у систему.

Відсутність теоретичних надбань та практичного досвіду щодо функціонування НІС в Україні обумовили концентрацію зусиль на більш детальному дослідженні з метою узагальнення досвіду розвинутих країн та пошуку шляхів побудови концепції розвитку НІС за новою парадигмою.

Аналіз відомих підходів щодо структури НІС дозволяє дійти висновку, що в роботах вітчизняних науковців найчастіше досліджено складові НІС, найбільша увага приділена підприємницькому середовищу, джерелам фінансування НІС, його потенціалу, тощо. Разом з тим в цих дослідженнях, на нашу думку, недостатньо використовується системний підхід щодо розкриття процесу функціонування національної інноваційної політики в цілому.

В останні роки зросла зацікавленість до подальшого вивчення та пошуку шляхів удосконалення процесу та насамперед середовища, що генерує знання. Це пов'язано з такими факторами як:

- інтеграція України в світовий освітній простір, що привело до зростаючої ролі вищих навчальних закладів в економічному та політичному житті країни;
- зростанню питомої ваги людського капіталу в активах ведучих транснаціональних корпорацій.

Між тим, питання внутрішніх зв'язків в НІС, питання інституціонального забезпечення, оцінки інноваційних проектів на сьогоднішній день не розглянуто. Іншими словами, існуюча на сьогоднішній день методологія зорієнтована в основному на окремі складові НІС і зовсім не реагує на зміни в зовнішньому середовищі, не зорієнтована на досягнення стратегічних цілей – розвитку національної інноваційної політики та формування механізму модернізації економіки України в умовах затяжної кризи.

Нова парадигма розвитку НІС побудована на принципах системного підходу, які дають можливість комплексно розглянути проблему побудови НІС, можливість виявлення синергетичного ефекту, визначити основні показники ефективності НІС, застосувати інституціональний підхід безпосередньо до побудови самої структури НІС. Вузким місцем традиційного підходу є, як ми зазначали вище, його орієнтація на окремі складові структури НІС. Разом з тим, конче необхідним, на нашу думку, є чітке визначення підсистеми, яка здійснює керівництво, та системи, яка сприймає на себе вплив такого керівництва.

Необхідність швидкої модернізації економіки України потребує зміни поглядів на інноваційну політику та на національну інноваційну систему в цілому. Національна інноваційна система не є визнаною на офіційному рівні структурою, разом з тим існування розвинутої НІС дасть можливість прискореної побудови ефективної економічної системи нашої держави. Таке твердження дає можливість перейти від парадигми традиційного розуміння інноваційного розвитку до парадигми управління національною інноваційною системою.

Новий зміст парадигми управління НІС, як це наведено в табл.1, дослідження процесу управління НІС передбачає ряд проблем. Зазначимо ключові: перша проблема – системний підхід до процесу управління НІС, друга – розробка моделі управління НІС. Безумовно, також потребують уваги питання оцінки ефективності НІС (третя проблема), а також питання розвитку трансферу технологій та розвитку і відродження людського капіталу.

З урахуванням чинної та запропонованих базових положень інноваційного розвитку країни існуюча на сьогодні парадигма інноваційного розвитку набуває нового змісту та наповнення.

Таблиця 1

### Новий зміст парадигми інноваційного розвитку України

Розвиток інноваційної політики	За пріоритет визначено розвиток НІС Інноваційна політика орієнтована на те, щоб вивести країну з кризи, підвищити на новий рівень економіку виробництва та послуг, збільшити добробут населення
Новий зміст НІС	Визначення концептуальних засад розвитку НІС на основі використання наукових підходів: системного, цільового, об'єктно-орієнтованого, сценарного; визначені ключові напрями розвитку НІС в залежності від потреб інноваційної політики держави; механізм розвитку НІС, розвиток інституційного забезпечення розвитку НІС України
Організація НІС	Система інститутів та інституцій, які є складовою НІС

Джерело: складено автором

Нове бачення існуючої парадигми процесу розвитку НІС покликане сприяти подальшому здійсненню розвитку інноваційної політики держави. Воно повинно базуватися на фундаментальних положеннях парадигми, що дозволяє врахувати особливості функціонування таких систем та відповідає новим поглядам і методам у науці. Положення системного підходу дозволили сформувані вихідні положення парадигми інноваційного розвитку, визначити його ключові аспекти, принципи реалізації розвитку НІС в Україні.

Головна ідея запропонованого підходу – це надання пропозицій щодо аналізу існуючої та впровадження нової стратегії розвитку інноваційної політики держави, яка надасть можливість запобігти кризовим явищам та вивести економіку країни на новий етап розвитку з метою подальшого підвищення рівня добробуту населення України. Проведені дослідження свідчать, що для реалізації цієї ідеї необхідно всебічно проаналізувати існуючі на сьогоднішній день умови та можливості впровадження ефективної НІС.

Висновки. Загальна схема парадигми управління процесом розвитку НІС дозволяє сформувані вихідні положення, визначити ключові аспекти, принципи реалізації парадигми та функціональну спрямованість НІС для реалізації інноваційної політики держави. Як інформаційна система НІС перетворюється на з'єднуючу ланку між функціями збору, обробки та модифікації інформації і функціями прийняття рішень (планування, організація, контроль) для інноваційної політики держави. НІС повинна сформувані інформацію, придатну для впровадження в інноваційну політику держави.

### **Список використаних джерел:**

1. Большой экономический словарь / под ред. А.Н. Азрилияна. – 5-е изд. доп. перераб. – М. : Институт новой экономики, 2002. – 1208 с.
2. Кун Т. Структура научных революций / Т. Кун: перевод с англ. П.З. Поленова ; общ. ред. и послесловие С.Р. Микулинского и Л.А. Марковой. – М. : Прогресс, 1975. – 288 с. : черт., 21 с.
3. Николис Г. Познание сложного. Введение / Г. Николис, И. Пригожин ; перевод с англ. – М. : Мир, 1990. – С. 18.
4. Реформування податкової системи України: теорія, методологія, практика: монографія/ Ярошенко Ф.О., Мельник П.В., Мярковський А.І. та ін.; за заг. ред.. М.Я. Азарова. – К. : Міністерство фінансів України, 2011. – 656 с., С. 13-14.
5. Философская энциклопедия. Т.5 – М. : Наука, 1970.